

سوال: منظور از روایی و پایایی پرسشنامه چیست؟

پاسخ: روایی و پایایی پرسشنامه دو مفهوم مهم در روش‌شناسی پژوهش هستند که به اعتبار و قابلیت اطمینان پرسشنامه اشاره دارند. روایی به میزانی اشاره دارد که پرسشنامه واقعیت را اندازه‌گیری می‌کند یا به عبارتی دیگر میزانی که پرسش‌ها و محتوای آن واقعیت را به خوبی نمایش می‌دهند. پایایی نیز به میزانی اشاره دارد که پرسشنامه به طور قابل تکرار نتایجی مشابه را در شرایط مشابه تولید می‌کند. به عبارت دیگر پایایی نشان‌دهنده استمرار قابلیت اندازه‌گیری معیارهای مورد نظر در طول زمان و در مقایسه با شرایط مختلف است. به طور کلی مواردی برای این دو مفهوم وجود دارد که به شرح زیر عبارتند از:

۱. روایی (Validity)

- روایی پرسشنامه نشان‌دهنده میزانی است که پرسشنامه واقعیت را اندازه‌گیری می‌کند.
- برای بررسی روایی، معمولاً از روش‌های مختلفی مانند روایی محتوا، روایی سازمان‌دهی و روایی پیش‌بینی استفاده می‌شود. این موارد به تفکیک به توضیح زیر می‌باشند:
 - روایی محتوا مربوط به اندازه‌گیری دقیق و جامع مفهوم مورد بررسی است.
 - روایی سازمان‌دهی نشان‌دهنده توانایی پرسشنامه در گردآوری اطلاعات مطلوب با استفاده از ساختار و منطق مناسب است.
 - روایی پیش‌بینی، مربوط به توانایی پرسشنامه در پیش‌بینی نتایج یا رفتارهای آینده است.

۲. پایایی (Reliability)

- پایایی نشان‌دهنده استمرار قابلیت اندازه‌گیری معیارهای مورد نظر در طول زمان و در مقایسه با شرایط مختلف است.
- برای بررسی پایایی، معمولاً از روش‌های مختلفی مانند پایایی داخلی، پایایی اعتبارهای متعدد و پایایی زمانی استفاده می‌شود. این موارد به تفکیک به توضیح زیر می‌باشند:
 - پایایی داخلی مربوط به اندازه‌گیری همبستگی بین موارد مختلف در پرسشنامه است.
 - پایایی اعتبارهای متعدد مربوط به اندازه‌گیری تطابق نتایج با استفاده از ابزارهای مختلف یا اندازه‌گیری متعدد است.
 - پایایی زمانی مربوط به استمراری بودن نتایج اندازه‌گیری در زمان مختلف است.

درک صحیح این دو مفهوم و اعمال صحیح آن‌ها در فرآیند طراحی و ارزیابی پرسشنامه، اهمیت بسیاری در صحت و قابل اعتماد بودن داده‌های به دست آمده دارد.